

Penger og penger fru Blom

Månedsbrev 6/2018

Penger er ikke like, selv om de ser like ut. Det er av betydning hvor de kommer fra.

Arne Jon Isachsen
Centre for Monetary
Economics (CME)

Penger er greit å ha. Hvorfor det? Fordi andre er villige til å overlate meg varer og tjenester i bytte med penger. Hvorfor det? Fordi de vet – eller legger til grunn, som politikere gjerne sier – at atter andre i neste omgang vil gjøre det samme; ta imot penger i bytte for varer og tjenester som eieren av pengene har lyst på.

Pengene gjør en god jobb når inflasjonen er lav. Hvorfor det? Fordi da beholder pengene sin kjøpekraft over tid. Kan godt lagre dem en stund – ha dem i banken – for så senere å bruke dem.

I

Ved enkelte anledninger har jeg stilt folk et enkelt spørsmål: Dersom du kan velge mellom å motta fem millioner kroner i dag, eller 500.000 kroner hvert år i ti år, hva velger du da? Vi ser bort fra skatt og inflasjon.

Noen velger alternativ A – kom med alle penga nå. Andre, alternativ B – la meg få dem porsjonert ut med 500.000 kroner hvert år i ti år.

Hva kan grunnen være til at noen velger alternativ B? Du kan jo selv velge å huskere med pengene slik alternativ B innbyr til, selv om du velger A. Og vil med A i tillegg ha frihet til et helt annet tidsmønster for bruk av pengene.

Grunnen som oppgis av dem som velger B, er frykt for at de lett kan komme til å søle bort pengene om de får alle med en gang. Minner egentlig litt om systemet med feriepengene i Norge. Staten passer på at arbeidsgiveren sparer penger for deg, slik at du har litt ekstra til sommeren, mot å få litt mindre resten av året. En form for tvungen sparing, som de fleste av oss liker. Så slipper vi å tenke så nøye selv. Arbeidsgiver tar seg av sparingen til feriebudsjettet.

II

Så følger jeg opp med et nytt spørsmål. Du kan stadig velge mellom A og B over, men nå med et nytt element. Ved A vinner du fem millioner i Lotto. Ved B er pengene et årlig honorar for en jobb du i sin tid gjorde. Hva velger du?

Noen A-er blir til B-er. Årsaken er vel temmelig enkel. Hvert år å motta en halv million kroner for en jobb du i sin tid gjorde – og som åpenbart noen syntes var bra utført – er i seg selv meget trivelig. Man blir minnet om egen suksess eller fortjeneste. Denne følelsen mer enn oppveier friheten som ligger i Lotto-millionene, som du jo kunne bruke fritt når du måtte ønske.

Penger er ikke like, selv om de ser like ut. Det er av betydning hvor de kommer fra. Ja, en professorer jeg snakket med dette om

var faktisk villig til å nøye seg med 400.000 kroner i året i ti år, snarere enn fem millioner i cash her og nå, gitt at de 400.000 kronene kom i form av royalties for bøker han hadde skrevet. Hvorfor det? Fordi den gode følelsen av å ha bidratt med noe – få tusenvis av nye lesere hvert år – i seg selv er verdt mye. Gleden av de siste hundre tusen er mindre enn gleden av å bli lest og å bli tatt på alvor hvert år i ti år.

III

Hvorfor betale skatt? Fordi storsamfunnet trenger penger til å drive storsamfunnet.

Så kan vi mene mye om hva samfunnet eller fellesskapet skal ta seg av og hvordan det skal ta seg av saker og ting – private barnehager som drives godt og tjener gode penger, er det bra, eller er det en vederstyggelighet? – herom vil ulike folk ha ulike meninger, men at skatter trengs er det vanskelig å være uenig i.

Så da blir spørsmålet: Hvordan ta inn de nødvendige kronene i skatter og avgifter?

IV

Skatt på overskudd er en varm potet. Av hensyn til eierne – det gjelder å få høyest mulig aksjekurs – sjonglerer store internasjonale foretak med tallene sine slik at overskuddene fremkommer der skatten

er lavest. En integrering av markedene i EU uten en integrering av skattesystemene fører til “race to the bottom” for bedriftsskatten. Slike spilleregler er ikke gode.

... se til at årsregnskapet for 2017 ender opp med et resultat slik at selskapet betaler tredve mill i skatt.

Mange av topplederene i disse selskapene er heller ikke gode. I desember 2017 kunne NTB opplyse at Amazon gikk med på å betale nærmere 1 milliard kroner for å få et skattekrav i Italia ut av verden, basert på skatteunndragelse mellom 2011 og 2015. For tre år siden gikk Apple med på å etterbetale nærmere 3 milliarder kroner i skatt i Italia. Mens Google i mai i fjor godtok å betale et tilsvarende beløp. Å bruke tid og ressurser på å unndra seg skatt, er lite sjarmerende, særlig når unndragelsene strider mot loven.

I Klassekampen leser vi om Amazon i Italia.¹ En ansatt “... sliter med alvorlig senebetennelse etter sju år med det samme, repetitive arbeidet. Ledelsen viser ingen vilje til å tilpasse arbeidet.”

Les den siste setningen en gang til: “Ledelsen viser ingen vilje til å tilpasse arbeidet.”

Om Klassekampens fremstilling her treffer godt, hva slags ledelse er det? Hva slags

¹ <https://dagens.klassekampen.no/2018-03-03/europas-amazon-modell>.

holdning til mennesker avdekkes her? Er det ingen grenser for hvor store overskuddene skal være? Er det ingen sans i Amazon at man er del av en større helhet der andres behov og ønsker – les ansatte utover dem på toppen av kaka – i rimelig grad bør bli tatt vare på?

Eiere og ledelse i foretak som går med pene overskudd, burde ikke de være glade? Og klare for å yte sin skjerv til det fellesskapet de er en del av?

V

Hva om du som foretaksleder for en veldrevet bedrift med solide overskudd sa til din økonomisjef, Mathilde, "hva synes du er passende at vi betaler i skatt?" "Vel", sier Mathilde, "for fjerde året på rad har vi overskudd på over hundre mill, etter solide avskrivninger og alt det der, så kanskje tredve mill hadde vært passende? Men om du vil kan vi jo gjøre som i fjor og sette opp tallene slik at skatten bare blir på ti mill, det hele innen dagens regelverk". "Fint Mathilde", sier du, og ber henne endre

kurs, se til at årsregnskapet for 2017 ender opp med et resultat som er slik at selskapet betaler tredve mill i skatt.

... den gode følelsen av å ha bidratt med noe – få tusenvis av nye lesere hvert år – er verdt mye.

Det hadde vært noe.

Og hvilken besparelse for samfunnet når skarpskodde jurister og revisorer må drive med noe annet enn intens leting etter skattehull som kommer de få og allerede godt bemidlede til gode. Ja, kanskje det sågar blir mindre behov for jurister og revisorer over tid. Slik at samfunnet kunne glede seg over flere hender i eldre omsorgen, dyktigere lærere i våre skoler og mer hengivne forelesere ved våre universiteter og høyskoler.

28. juni 2018

Home Page: <http://home.bi.no/fag87025/>